

Eurokommunismen

Utgången av valet i Frankrike i mitten av mars blev en framgång för vänstern under François Mitterrand i koalition med kommunisterna under Georges Marchais. Sett i stort var detta inte överraskande, men kommunisterna lyckades kanske bättre än man förutsett. Skulle Frankrike vara på väg till kommunismen, liksom Italien? Valanalytikerna menar annorlunda. De säger att väljarna ändrat attityd och inte längre är rädda för kommunisterna. Dessa är "vänster" helt enkelt. I vissa starkt katolska valkretsar tex i Vendée, där vänstern gick framåt, anses utgången ha påverkats av unga radikala katolska präster, som väl ändå inte är Moskvatrogna. I andra kretsar, som i Bretagne, hade däremot vänstersvängningen sociala orsaker.

Men om fransmännen inte är rädda för en framåtgående kommunism, har kanske Europa anledning att vara det. Visserligen talas nu om eurokommunistiska partier i Italien, Frankrike och Spanien. De skall ha frigjort sig från Moskva och rent av från leninismen. Detta är inte riktigt. Men det kommunistiska moderpartiet i Sovjetunionen har förlorat en del av kontrollen över andra partier, kanske rent av därför att det förlorat förmågan att kontrollera. Sovjetunionen är ett genombyråkratiserat land, där beslut med förkärlek skjuts uppåt till högsta möjliga beslutsfattare. Sådant tar tid, och partiets verksamhet är tungrodd. Frankrike är också byråkratiskt, men dess byråkrati är statlig och ändras inte av en valutgång. En nybliven kommunistisk borgmästare har där betydande möjligheter att verka om han rangerar in sig i systemet. Hans parti har inte tillräcklig

makt för att beröva honom den självständighet, som han lagligen besitter.

Andra förutsättningar skulle föreligga, om kommunisterna ensamma finge majoritet och alltså kom i en ställning där makten kunde utnyttjas. De senaste studentdemonstrationerna i Italien är intressanta därför att de riktas mot kommunisterna för att de inte gripit makten. Men dessas ledare Enrico Berlinguer har hållit sig avvaktande. Han är inte som studenterna beredd att göra revolution. Han skulle kunna peka på Portugal. Där fick revolutionen stöd från Sovjetunionen. Men en sak är att skicka vapen till Angola, en annan att under pågående Genève- och Helsingforsförhandlingar lägga sig i de inre förhållandena i ett europeiskt land. Inte ens det ekonomiska stödet räckte till. Revolutionen gick snett, och nu återlämnas fabriker till deras lagliga ägare och Portugal försöker komma in i EG.

Det är sant, att de eurokommunistiska partiledarna i vissa situationer visat ett betydande mått av självständighet gentemot Moskva. Kommunistkongressen i Berlin förra året gav exempel härpå. Berlinguer blev också skarpt angripen av de mest trogna satellitpartierna, av östtyskar, tjecker och bulgarer. Detta visade att man i Moskva var missnöjd med utvecklingen.

Så är det nu, men att helt lita på eurokommunisterna och räkna in dem bland demokrater och patrioter är omöjligt. All kommunism är odemokratisk i sig själv eftersom den bygger på diktaturideologier. Visserligen brukar man nu förklara att tesen om proletariats diktatur inte är aktuell, men hur kan man vara kommunist om man för-

nekar själva grundtanken i leninismen?

Vad beträffar patriotismen, skall man visserligen inte sätta tro till några konspirationsteorier. Rörelsen i kommunistvärlden är säkert inte beordrad att verka självständig och samtidigt bereda marken för en erövare. Men det är sannolikt att ledningen i NATO tänker sig noga för innan den accepterar en kommunistisk regering i Italien som en fullvärdig representant för den västerländska försvarstanken.

Att eurokommunisterna alls framträtt är en utveckling värd att uppmärksamma, men att omedelbart falla i armarna på dem är inte tillrådligt. I Moskva, där man arbetar på lång sikt, föredrar man säkert mindre men ideologiskt mera trogna partier. Därför hårdnar det kommunistiska klimatet. Det frihetsbehov, som länge undertrycktes men som öppet visats upp i hägn av Helsingforskonferensen, börjar stoppas vid ansatserna. Charta 77 kom fram, men någon Charta 78 är inte att vänta. Oppositionella kommer att finnas kvar i Sovjetunionen, men så kommer också de politiska fångelserna.

Då och då framträder inom varje kommu-

nistiskt parti en tendens till frigörelse från det politiska trycket från Moskva. När Dubceks regering blev alltför fri och uppenbarligen stöddes av folket, avsattes han, och den gamle partikämpen och presidenten Svoboda kallades till Moskva för en behandling som han inte hämtade sig ifrån. Men det bör observeras, att Tjeckoslovakien har gräns till Sovjetunionen. Det är inte detsamma med Italien eller med Portugal. Viljan att ingripa finns nog, men de fysiska förutsättningarna saknas. När man ser hur försiktigt några eurokommunistiska ledare som Marchais och Berlinguer på sistone uppträtt – inga överord om den egna friheten, ingen kritik av lärofäderna i Moskva – förstår man dock att de mer än väl vet vad som skulle kunna hända dem, om bara tillfälle gavs.

Den verkliga prövningens dag kommer när den gamle Tito avträder från den politiska arenan. Många väntar att Sovjetunionen då återoppar Bresjnevdoktrinen och stöder sina jugoslaviska vänner. Om Berlinguer och hans parti då träder upp för den gemensamma saken, har eurokommunisterna avslöjat sig.